

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Filozofická fakulta

Ústav romanistiky

Bakalářská práce

Podmínkové souvětí v italštině ve srovnání s
češtinou

Autorka: Martina Kolářová

Studijní obor: Italský jazyk

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph. D.

Ročník: 3.

2013

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby taktéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne .....

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu práce panu doc. Mgr. P. Štichauerovi, Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady, které mi při psaní práce velmi pomohly, a za čas, který vedení mé práce věnoval.

Zároveň bych ráda vyjádřila poděkování své matce za velkou podporu a pomoc při studiu.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá podmínkovými souvětími v současné italštině ve srovnání s češtinou. Jejím cílem je podrobně rozvést, jak se podmínkové souvětí v italštině vůbec tvoří a srovnat tyto jazykové konstrukce s češtinou.

Práce je rozdělena na čtyři kapitoly, které dále rozdělujeme na podkapitoly. První část je tvořena teoretickým popisem, jaký význam vůbec podmínková souvětí mají, jak se užívají. V druhé kapitole jsou tyto syntaktické útvary podrobně rozebrány z hlediska tvorby, rozdílů mezi jednotlivými souvětími a výjimky v těchto jazykových konstrukcích. Je zde také vysvětleno, jak se tato souvětí používají v češtině, překlad z italštiny do českého jazyka a srovnání obou jazykových rovin.

Praktická část se snaží dokázat srovnání podmínkových souvětí teoreticky popsanych v první části pomocí užití korpusu InterCorp.

Klíčová slova:

podmínkové souvětí v současné italštině

vyjádření podmínky v češtině

srovnání češtiny a italštiny v těchto aspektech

InterCorp

Annotation

This thesis deals with conditional sentences in modern Italian language in comparison to Czech. Its aim is in depth explanation of the structure of conditional sentences in Italian and compare these language constructions to Czech.

The thesis is divided into four chapters containing further sub chapters. First part deals with theory of conditional sentences, its significance and use. In second chapter are these syntactic formations explained in details - creating sentences, differences and exceptions in constructions. It also contains an explanation of the use of such sentences in Czech language, the translation from Italian language to Czech and comparison of both languages.

Practical part of this thesis aims to prove the comparison of conditional sentences in both languages as it is explained in the theoretical part of the thesis by using corpus InterCorp.

Key words:

conditional sentence in modern Italian language

expressing condition in Czech language

comparison of Czech and Italian in these aspects

InterCorp

Obsah

Obsah	6
Úvod	7
Teoretická část	9
1 Podmínkové věty na obecné rovině	10
1.1 Podstata podmínkových vět	10
1.2 Pojmy souvětí, hlavní věta, vedlejší věta	11
2 Podmínková souvětí v současné italštině	13
2.1 Reálná podmínka	14
2.2 Podmínka možná	16
2.3 Podmínka ireálná	18
2.4 Výjimky a zvláštnosti podmínkových souvětí v současné italštině	19
2.5 Spojky a spojkové výrazy v italštině	24
2.6 Podmínková souvětí s implicitní větou	24
2.7 Vyjádření podmínky v latině	25
3 Podmínková souvětí v českém jazyce	28
3.1 Rozdělení podmínkových souvětí v češtině	29
3.2 Další možnost tvorby podmínek	31
Praktická část	32
4 Srovnání konstrukcí podmínkových souvětí mezi češtinou a italštinou za použití paralelního korpusu InterCorp	33
4.1 Překlady reálné podmínky	34
4.2 Překlady možné podmínky	36
4.3 Překlady ireálné podmínky	37
Závěr	42
Riassunto	44
Seznam literatury, zdrojů	46

Úvod

Tato bakalářská práce se zabývá především italským jazykem, tedy jedním ze skupiny románských jazyků. Italština se od češtiny, která naproti tomu spadá do slovanské skupiny jazyků, značně liší. Rozdíly jsou v některých ohledech velmi podstatné, ale v jiných aspektech není tato diference natolik význačná.

Studium italského jazyka představuje, mimo jiné, ovládnout problémovou část italské mluvnice, kterou je systém slovesných časů, z něhož je velmi obtížný zejména slovesný způsob - konjunktiv. Pro vyjádření minulosti, přítomnosti a budoucnosti má italština úhrnně osm časů, které se mohou setkat v jedné větě a stane-li se tak, mohou se zde prolínat a kombinovat. Slovesný způsob konjunktivní je pro češtinu zcela neznámý a nepoužívaný, proto je těžké naučit se, jak se tvoří a jak se aplikuje. Konjunktivy zasahují i do tématu této bakalářské práce, proto jsou zde zmiňovány.

Dále budeme mluvit o podmínkovém souvětí, což je jazyková konstrukce typu: „Jestliže bude pršet, zůstanu doma.“. V češtině jsou takové věty zařazovány jako podřadná souvětí s vedlejšími větami podmínkovými a jsou uvozovány spojkou „jestliže“. Obecně řečeno „podmínky“ vyjadřují stav, kdy děj věty hlavní je podmíněn okolností vyjádřenou ve větě vedlejší: jestliže se uskuteční A, uskuteční se i B, např. „Jestliže budu mít dost peněz, koupím si auto“.

Tato témata byla vybrána pro předkládanou práci proto, že jsme do výzkumu jazyka po této stránce chtěli proniknout hlouběji a tím větné konstrukce a jejich použití zcela popsat. Následně tedy přiblížíme systém podmínkových souvětí a pokusíme se o jejich srovnání s adekvátními českými souvětími, i když, jak jsme již zmínili, se liší, a sice i z hlediska použití jazykových prostředků.

V této práci se dále budeme orientovat na tvoření podmínkových souvětí v italštině, obeznámíme se, jakými jazykovými prostředky jsou formovány, zaměříme se na výjimky v daných konstrukcích a pro vyčerpávající doplnění uvedeme, jak se podmínkové věty utvářely v latinském jazyce, ze kterého se italský jazyk vyvíjel.

Práce nadále objasní teoretické užití podmínek v českém jazyce a nakonec se bude věnovat srovnáním řečených větných konstrukcí v obou jazycích.

K popisu tohoto tématu budeme používat gramatiky italštiny i češtiny, abychom uchopti zadanou práci co nejlépe a nejpřesněji.

Bakalářská práce bude rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou, které budou rozděleny do kapitol.

Cílem bude objasnit způsob tvoření a použití podmínkových souvětí, zachytit výjimky v tomto tvoření, porovnat jazykové konstrukce obou jazyků a shrnout rozdíly mezi nimi.

V praktické části se pokusíme zjistit pomocí korpusu InterCorp, jakým způsobem byly hledané výrazy překládány do češtiny, bude nás zajímat, kolik výskytů takových obrátů zaznameneáme a zda se ověří přítomnost jiných obrátů.

Předkládaná práce si dává za úkol objasnit rozdíly mezi větnými konstrukcemi obou jazyků a tím vést k bezchybnému použití podmínkových souvětí v psané i mluvené řeči.

Teoretická část

1 Podmínkové věty na obecné rovině

Abychom mohli porozumět podmínkovým větám, ozřejmíme si, co vlastně tyto jazykové konstrukce znamenají a z jakých částí se skládají.

V této kapitole obecně vysvětlíme jejich tvorbu, význam a příklady realizace podmínek. V každém ze dvou sledovaných jazyků jsou výjimky, které uvedeme v samostatných kapitolách. Toto detailní objasnění vypracujeme proto, že jazyk a tím i jazyková pravidla se neustále vyvíjí, vytváří se nové definice a nové způsoby jak konstruovat projev mluvený i psaný. Navíc je známo, že se v italštině syntaktické struktury neustále zjednodušují, a tato simplifikace se projevuje i v podmínkových větách.

1.1 Podstata podmínkových vět

Věty podmínkové mají jak v češtině, tak v italštině ten samý význam. Jsou rozděleny na větu hlavní a vedlejší. Právě věta vedlejší vyjadřuje podmínku, jejíž uskutečnění či platnost váže uskutečnění děje, který udává věta řídící: jestliže se uskuteční A, uskuteční se i B nebo jestliže je správné (platné) A, platí i B. Pro přehledný výklad uvedeme příklady:

„Jestliže bude dnes teplo, půjdeme se koupat.“

„Jestliže zapadá slunce, blíží se noc.“

V zásadě se jedná o syntakticko - sémantické konstrukce s logicko - sémantickým vztahem $A \rightarrow B$. Z řečeného vyplývá, že platnost děje věty hlavní závisí na uskutečnění podmínky vyjádřené ve větě vedlejší. Někdy mluvíme o podmíněnosti příčinnou:

„Bude-li pořád pršet, řeky se rozvodní.“

Známe podmínky vyjádřeny ve smyslu podnětnosti:

„Jestliže chceš být chytrý, musíš se hodně učit.“

Dále se může jednat jen o okolnost, která umožňuje uskutečnění toho určitého děje:

„Pokud dostanu další peníze, schovám si je.“

V následujícím vyjádření se jedná o takovou okolnost, která pouze předpovídá uskutečnění děje:

„Je-li v zimě okolo měsíce jasný kruh, druhý den bude mrznout.“

Děj věty hlavní závisí na tom, zdali se vůbec tento děj uskuteční:

„Jestliže dojde k boji, bude velmi náročný.“

Správnost vyjádření ve větě řídící může být závislé na okolnosti věty závislé:

„Nemýlím-li se, tento pokus bude úspěšný.“

Podmínkové souvětí je tedy větná konstrukce složená z věty hlavní a vedlejší, která je uvozená spojkovými výrazy vyjadřující podmíněnost uskutečnění děje věty hlavní. Tyto jazykové konstrukce jsou využívány jak v psaném, tak v mluveném projevu, často se používají a jejich typologie zůstává stejná.

Jak v italštině, tak i v češtině jsou tři typy podmínkových vět, všechny tři vyjadřují tu samou úroveň podmíněnosti, která se odehrává ve stejném čase v obou jazycích. S překlady těchto vět by neměl být problém, protože čeština disponuje s jazykovými prostředky, které dokáží vyjádřit to samé, co je sdělováno v cizí řeči.

První ze tří typů je podmínka reálná, jejíž děj je uskutečnitelný v čase přítomném nebo budoucím. Realizace tohoto typu se tedy může odehrát pouze za předpokladu, že podmínka vyjádřená ve vedlejší větě bude splněna a k ději ve větě hlavní dojde v přítomnosti nebo budoucnosti. Je zde uvedena obecná struktura, která zahrnuje podmínku prvního typu: „Jestliže platí (bude platit) A → platí (bude platit) B.“

Dalším typem těchto souvětí je podmínka možná, jejíž děj může, ale také nemusí být uskutečněn, podobně jak tomu bylo u předchozího typu, v přítomnosti či budoucnosti. Děj je nejistý, v tomto případě se používá v češtině, i v překladu z italštiny spojka „kdyby“. Významově odpovídá struktuře: „Kdyby platilo A → platilo by B.“

Posledním, třetím typem je podmínka ireálná. Zakládá se na ději, který je neuskutečněný nebo neuskutečnitelný v minulosti. Je to děj nevratný, který se již nedá napravit, protože se již odehrál v uplynulém čase. Jsou tvořena a specifikována podle větné struktury: „Kdyby bylo (bývalo) platilo A → bylo by platilo B.“

1.2 Pojmy souvětí, hlavní věta, vedlejší věta

Z výše uvedeného vysvětlení vyplývá, že podmínková souvětí jsou tvořena větou hlavní a větou vedlejší, ve které je vyjádřena okolnost, při jejíž platnosti se uskuteční děj věty řídící a tyto věty tvoří souvětí.

K přiblížení těchto konstrukcí rozebereme i pojmy souvětí, vět hlavních a vedlejších, tvořících součásti větné syntaxe. Znalost těchto pojmů je důležitá pro správné používání jazykových prostředků projevu mluveného i psaného.

Pravidla nejsou vytvářena za účelem nepoužívání, ale s cílem jejich dodržování. To samé tvrzení je platné u zákonů, kterým se musíme podřizovat a řídit se jimi.

Souvětí je tedy taková větná konstrukce, která se skládá ze dvou či více vět spojených v celek, má tím i více určitých slovesných tvarů a jednotlivé věty ztrácejí samostatnost.

Souvětí se dělí na souřadná a podřadná. Souřadná souvětí jsou složena z více vět hlavních, která bývají spojena spojkami.

Podřadná souvětí se skládá alespoň z jedné věty hlavní a libovolného počtu vět vedlejších, jejichž postavení může být na různých úrovních a mohou mezi sebou mít vztah souřadný či podřadný. Těchto podřadných souvětí je více druhů a mezi ně patří v češtině také podmínkové věty.

Souvětí jsou protikladem k větám jednoduchým. Běžně jsou spojena v rámci obsahové souvislosti, jejichž svázanost se v mluvené řeči vyjadřuje pomocí intonace a v psaném projevu jsou oddělovány čárkou a spojkovými výrazy.

Věta hlavní je v konstrukci řídicí. Jsou na ni závislé věty vedlejší. Nezačíná žádným spojkovým výrazem a může stát samostatně jako věta jednoduchá, což znamená, že není závislá na jiné větě. Taková konstrukce může být rozvíjena větou vedlejší nebo se může souřadně spojit s jinou větou hlavní. V takovém případě tvoří souvětí, které bylo již vysvětleno výše.

Vedlejší větu rozeznáme podle toho, že je uvozená spojkovými výrazy, které vyjadřují závislý vztah. Taková věta nemůže stát samostatně, a sice bez věty řídicí. Je ovšem také možné, aby vedlejší věta byla v souvětí dále rozvíjena další vedlejší větou, pro tuto větu je vedlejší věta, na níž závisí, větou řídicí.

Do této kapitoly nyní zařadíme pojmy: parataxe, hypotaxe, předvětí a závětí, pojmy, které jsou spojeny s podmínkovými větami. Následně přikročíme k jejich charakteristice:

Parataxe znamená spojení vět nebo větných členů na stejné úrovni. Parataxe na sobě nejsou vzájemně závislé. Uvedeme si následující příklad takovýchto spojení: „Michal a Filip“, „mohou jít“.

Vztah hypotaxe je opakem k parataxi, vyjadřuje tedy závislost mezi členy ve větě. Závislost vyžaduje člen řídicí a závislý, pro lepší představivost uvádíme příklady: „Michal s Filipem“, „Nemohou jít, protože prší.“

Předvětí a závětí patří pod pojem archaického složitého souvětí, které se v lingvistice označuje názvem „perioda“. Předvětí (také jinak protaze) a závětí (známé také pod názvem apodoze) jsou sami souvětími. Protaze zpravidla nese význam podmínky. Apodoze se většinou oddělují dvojtečkou. Perioda byla hojně užívaná v antice, na území Čech se objevila až ve středověku.

2 Podmínková souvětí v současné italštině

V italštině jsou tyto věty známé pod názvem „*Il periodo ipotetico*“.

Tyto syntaktické struktury nejsou u studentů příliš v oblibě, protože zde nacházíme značné a komplikované výjimky.

Jelikož cílem práce je, mimo jiné, také analýza takových konstrukcí jak v italském, tak v českém jazyce, nejprve popíšeme tvoření podmínkových souvětí v italském jazyce, pak v jazyce českém a nakonec tyto syntaktické struktury porovnáme.

Z hlediska významového zde velké rozdíly nenalezneme, ale ze stránky syntaktických struktur bude srovnání zajímavější.

Podmínkové věty, tedy věty vedlejší, jsou v italštině uvozeny spojkou *se*, a s větou hlavní tvoří podmínkové souvětí (jinak také řečeno souvětí hypotetické). Není pevně stanoveno, která z nich musí stát na prvním místě, toto uspořádání má volný řád a je pouze na mluvčím, jak tyto konstrukce seřadí. Podle vlastních zkušeností a zvyklostí se však častěji věta vedlejší (podmínková) klade před větu hlavní.

Při překladu do češtiny si musíme v první řadě uvědomit, jak větu převedeme do našeho jazyka, protože musíme brát zřetel na to, o jaký použitý slovesný způsob se jedná jak ve větě hlavní, tak ve větě vedlejší. Tyto věty se v italštině tvoří, na rozdíl od češtiny, pomocí různých časů a slovesných způsobů, proto musíme správně rozlišit, o jaký typ podmínkové věty se jedná, abychom je mohli přeložit přesně a správně.

Podmínková souvětí se v italštině tvoří podle toho, jaký čas a jaký typ podmínky chceme vyjádřit. V tomto jazyce se hypotetické souvětí dělí na 3 typy:

- a) podmínka reálná – „*Se abbiamo fretta, prendiamo il tassì.*“¹
- b) podmínka možná – „*Se venissi rimarrei a casa.*“², „*Se avessimo fretta, prenderemmo il tassì.*“³
- c) podmínka ireálná – „*Se fossi venuto sarei rimasto a casa.*“⁴, „*Se avessi avuto una macchina sarei andato al mare.*“⁵

V této bakalářské práci, doložíme každý typ podmínek originálními příklady z italských korpusů, které slouží pro jazykový výzkum, pro tvorbu slovníků a překladačů. V dnešní době mají korpusy digitální podobu, což velmi ulehčilo práci s nimi. Jsou velkým

---

¹ Hamplová, 2004, s. 359

² Bahníková, 2008, s. 525

³ Hamplová, 2004, s. 359

⁴ Bahníková 2008, s. 525

⁵<http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=1137401>

přínosem pro tvorbu výkladových slovníků, vícejazyčných překladových slovníků, z čehož vyplývá, že slouží jako velmi důležitý lexikologický a lexikografický nástroj. V těchto pomocných, dnes v již běžných webových programech najdeme příklady v širším kontextu, takže překlad se pro nás stává snadnější a exaktnější tím, že když známe okolnosti, můžeme podle nich překlad upřesnit. V této práci jsme použili vzory v podobě jedné věty z učebnic a dále také výseče z textů, které nám zprostředkovaly právě korpusové nástroje. Při práci s takovými texty si dokážeme přesně představit, o jaký druh podmínkových souvětí se jedná.

2.1 Reálná podmínka

Na tomto místě vysvětlíme první typ podmínkových souvětí – reálnou podmínku. Jde o děj reálný, uskutečnitelný v čase přítomném či budoucím, záleží na postoji mluvčího a na tom, v jakém čase chce podmínku vyjádřit. Tento aspekt je velmi důležitý i pro adresáta, aby pochopil vyjadřovanou myšlenku správně.

Italština je velmi různorodý jazyk sám o sobě, proto ani v jednotlivých typech podmínek neexistuje jen jedno pravidlo, jak tvořit tyto větné celky. Máme na výběr více možností, jak zformulovat to, co máme přesně na mysli.

Někdy však bývá obtížné se v těchto zákonitostech orientovat, protože například v „Mluvnici italštiny“ Sylvy Hamplové je uvedeno více pravidel pro vytvoření reálné podmínky, zatímco v učebnici „Italština“ od Aleny Bahníkové jsou pro tento typ podmínkových souvětí popsána jen dvě pravidla pro sestavení takovéto jazykové konstrukce. Z čehož vyplývá, že dílo Sylvy Hamplové je propracovanější a pro tuto práci je důležitějším podkladem. Nicméně i učebnice Aleny Bahníkové je při samotném studiu velmi prospěšná, chová se jako ostatní materiály určené pro studium cizích jazyků a proto s náhledem na ni jako na základní teoretickou pomůcku studia, je také velmi kvalitní.

Pokud se tedy podmínka reálná odehrává v přítomném čase, je žádoucí použít indikativ přítomného času v obou větách. Pro názornost si uvedeme si příklad:

- 1) „Se vieni rimango a casa. Jestliže přijdeš, zůstanu doma.“⁶
- 2) „Certamente Virginia! Se hai fretta, la pasta surgelata è la soluzione migliore! La bontà della torta è principalmente dovuta al ripieno! Provarla e non rimarrai delusa!

---

⁶ Bahníková, 2008, s. 524

Určitě Virginie! Jestliže pospícháš, hluboce zmrazená pasta je nejlepším řešením! Lahodnost dortu samozřejmě závisí na náplni! Zkus ji a nebuď zklamaná!“⁷

V takovýchto výše uvedených příkladech vět, je důležité si uvědomit jak postoj mluvčího k vyjadřované skutečnosti, tak i tvorbu a aplikaci přítomného času. Ten se používá k vyjádření dějů, které se odehrávají v přítomnosti, jež začaly v minulosti, trvají a s velkou pravděpodobností budou probíhat i v budoucnosti, k vyjádření opakujících se dějů a stále platných dějů.

Také je podle pravidel možno použít indikativu budoucího času pro vyjádření podmínky, která nastane v budoucnosti. V tomto případě, k vytvoření této struktury, použijeme v názorných příkladech indikativu budoucího času v obou větách, jak ve větě hlavní, tak ve větě vedlejší:

1) „Se verrai rimarrò a casa. Jestliže přijdeš, zůstanu doma.“⁸

2) „Se avremo fretta, prenderemo il tassì. Jestliže budeme pospíchat, vezmeme si taxík.“⁹

3) „Il nuovo corso imporrà comunque alla Sardegna di fare i conti con una realtà ben diversa e forse anche più difficile. Ma la Sardegna, se sarà in grado di reggere a questa sfida, potrà effettivamente riavviare il suo processo di crescita sociale e civile. I tak bude nový směr na Sardinii vyžadovat zabývání se výpočty v odlišné realitě a možná to bude ještě složitější. Ale Sardinie bude moci znovu uskutečnit proces sociálního a občanského růstu, jestliže bude schopna zvládnout tuto výzvu.“¹⁰

4) „Se poteva trovare di meglio, anche se lontano da casa, non importava. Meglio in Italia, diceva a tutti, che all'estero. E poi, pensava, un domani, se avrò fortuna, potrò di nuovo essere trasferito in Sicilia. Così si preparò alla partenza dopo aver abbracciato la sorella e salutato tutti i parenti e gli amici del paese. Alla nuova destinazione arrivò all'inizio di una settimana nel cuore dell'inverno. Jestliže by si mohl najít něco lepšího, i kdyby to mělo být daleko od domova, tak na tom nezáleží. Říkával všem, že je lépe v Itálii než v zahraničí. A pak přemýšlel, pokud budu mít štěstí, budu moci jednoho dne být přestěhován na Sicílii. Tak se připravil na odjezd poté, co objal sestru a pozdravil

---

⁷ <http://www.cosacucino.it/oggi-preparo-commenti.php/act/show/page/5/query/id3f7d87118eb5c/ricetta.html>

⁸ Bahníková, 2008, s. 524

⁹ Hamplová, 2004, s. 359

¹⁰ Korpus itWaC

všechny příbuzné a kamarády ze vsi. Do nové destinace přijel na začátku jednoho týdne uprostřed zimy.”¹¹

Jako v předchozím případě je nutné znát pravidla pro tvorbu a aplikaci budoucího času: jsou to základní časy a poučky důležité pro tvorbu složitějších konstrukcí, jako jsou například podmínková souvětí. Tento čas se nejvíce používá k vyjádření budoucnosti, blízké i vzdálené a odpovídá také jeho použití v podmínkových souvětích prvního typu, kde se jedná také o budoucnost.

V této pokročilejší úrovni studia jazyků se kombinují časy a ostatní prvky a skládají se do složitějších syntaktických útvarů. Čím hlouběji jazyk studujeme, tím více lingvistických prvků kombinujeme.

Další možností, jak vytvořit reálnou podmínku je za pomoci imperativu v hlavní větě a indikativu ve větě vedlejší, jako v následném příkladu:

„Se hai fretta, prendi il tassì. Jestliže spěcháš, vezmi si taxík.“¹²

Tvoření imperativu je velmi neobvyklé a je důležité si zapamatovat poučku pro jeho tvoření. Používá se k vyjádření rozkazu, když mluvčí nařizuje adresátovi vykonání či nevykonání určité činnosti, mluvčí vysílá směrem k adresátovi velký důraz na tuto činnost.

2.2 Podmínka možná

Tento typ souvětí se používá při vyjadřování děje, který se může, ale také nemusí uskutečnit. Jedná se tedy o nejisté mínění v přítomnosti či v budoucnosti. Pravidlo, pro tvoření takového souvětí je vcelku jasné a pevné. Uvedeme příklady a podle nich poté rozebereme použité časy ve větách:

1) „Se avessimo fretta, prenderemmo il tassì. Kdybychom spěchali, vzali bychom si taxík.“¹³

2) „Se avessi fretta, prendi il tassì. Kdybys spěchal, vezmi si taxík.“¹⁴

3) „Se venissi rimarrei a casa. Kdybys přišel, zůstal bych doma.“¹⁵

4) „Ma non può meravigliare che sia così in alto, ci sarebbe da sorprendersi se andasse male. Ale nemůže se divit, že by byl tak vysoko, bylo by překvapující, kdyby to dopadlo špatně.“¹⁶

---

¹¹ Tamtéž

¹² Hamplová, 2004, s. 359

¹³ tamtéž

¹⁴ tamtéž

¹⁵ Bahníková, 2008, s. 525

5) „Con un sorriso amaro un amico di laggiù mi ha detto che anche lui, se visse a Roma, la penserebbe così. Ocorre quindi cercare altre strade, necessariamente gradualmente e inizialmente anche minime. Quali? Andrebbero prese due decisioni. Sarebbe stupendo se fosse raccolta una idea lanciata qui all' insegna del Volto di Cristo. S hořkým úsměvem mi přítel z jihu řekl, že kdyby i on žil v Římě, myslel by také tak. Je třeba hledat jiné cesty nezbytně pozvolné a zpočátku také nejkratší. Jaké? Měla by být přijata dvě rozhodnutí. Bylo by skvělé, kdyby byla sebrána myšlenka, vyhozena zde ve jménu Kristovy tváře.“¹⁷

V prvním z těchto příkladů je ve vedlejší větě použit konjunktiv imperfekta a ve větě hlavní podmiňovací způsob minulý. Konjunktiv je pro češtinu neznámý slovesný způsob. Pochází z latiny a do italštiny se transformoval a zachoval se. Je možné ho použít v hlavní větě pro vyjádření rozkazu, přání, zákazu, ale většinou se používá ve větách vedlejších po spojkách, které se překládají do češtiny „aby“ nebo se slovesem v podmiňovacím způsobu, dále v podmětných a předmětných větách. Je velmi obtížné uvědomit si, kdy a jak tento způsob použít, když v rodném jazyce taková konstrukce neexistuje.

Kondicionál minulý odpovídá v překladu českému podmiňovacímu způsobu, vyjadřuje děj možný, ale neuskutečněný. Oba slovesné způsoby jsou pro tvoření podmínkových vět vhodné, protože i konjunktiv se do češtiny překládá nejčastěji podmiňovacím způsobem, což je v tomto případě velmi příhodné.

Dále je také možné nahradit v řídicí větě kondicionál minulý za imperativ, vedlejší věta zůstane stejná. To je možné vidět v druhém příkladu. Jak již bylo uvedeno, nejdůležitější pro výběr způsobu, jakým vytvoříme podmínkové souvětí, je to, co chce vyjádřit mluvčí.

Třetí příklad je strukturovaný stejně jako první, takže vidíme, že v tomto případě se centrálně používá pouze konjunktiv imperfekta a kondicionál minulý. Oproti podmínce reálné, kde se dají použít časy dva.

Při rozlišování reálné a možné podmínky může docházet k nejasnostem jak v mluveném, tak v psaném projevu. Hranice mezi těmito dvěma typy je velmi jemná. Musí být jasně zřetelný postoj mluvčího, jeho úmysl a to, co chce sdělit. Dá se podotknout, že pouze rodilý mluvčí dokáže použít větnou konstrukci správně a jasně, nedělá mu problém rozlišovat mezi těmito typy podmínek.

---

¹⁶ Korpus La Repubblica

¹⁷ Korpus itWaC

2.3 Podmínka ireálná

Vyjadřuje děj, který se mohl stát, ale nestal, který nastat nemohl a ani nemůže. Jedná se o skutečnost, jež se vztahuje k minulosti a do přítomnosti vůbec nezasahuje. Splnění podmínky je nereálné, neuskutečnitelné, proto i děj, který je na podmínku vázaný, nenastane. Mluvčí adresáta informuje tímto syntakticko - sémantickým útvarem, že děj je neuskutečněný či neuskutečnitelný, časově je toto souvětí zasazeno do minulosti.

Tento typ podmínkových vět se tvoří pomocí konjunktivu předminulého ve větě závislé a podmiňovacího způsobu minulého ve větě řídicí. Způsob tvoření ireálné podmínky je centrální, existují výjimky i v tomto typu, které uvedeme v kapitole 2. 4. společně s výjimkami reálné a možné podmínky. Aby bylo jasné, jakým způsobem se tvoří věty ireálné podmínky, uvádíme příklady:

1) „Se avessimo avuto fretta, avremmo preso il tassì. Kdybychom byli pospíchali, byli bychom si vzali taxík.”¹⁸

2) „Certi problemi, non a caso, vengono fuori alla domenica e quando incontri squadre più forti, paghi."Sulla prova della Juventus interviene anche Luciano Moggi, il direttore generale bianconero. "L'esito di questa partita con il Verona – dice- mi indispettisce. Se avessimo giocato dall'inizio come nell'ultima parte della gara avremmo vinto." Jisté problémy, ne náhodou, vyjdou na světlo v neděli, a když se setkáš se silnějšími mužstvy, zaplatíš." Na zkoušce Juventusu zasáhl i Luciano Moggi, generální ředitel černobílých. "Výsledek tohoto zápasu s Veronou-říká- je mi líto. Kdybychom bývali hráli od začátku jako v poslední části zápasu, vyhráli bychom."“¹⁹

3) „La Blefari Melazzi era dentro, nascosta in un armadio a muro. Lì l'hanno trovata, dopo l'irruzione. "Se avessimo aspettato, non l'avremmo trovata", ha commentato il questore Nicola Cavaliere. Non era armata, non ha tentato di fuggire né di ribellarsi. Non ha detto una parola per l'intera giornata. Solo uno scatto di nervi alla vista di fotografi e telecamere. Blefari Melazzi byla uvnitř, schovaná ve skříni ve zdi. Tam ji našli po vpádu /razii. "Kdybychom bývali čekali, nenašli bychom ji", komentoval policejní úředník Nicola Cavaliere. Nebyla ozbrojená, nesnažila se utéct ani klást odpor. Po celý den neřekla ani jedno slovo. Jen tik nervů při pohledu na fotografie a kamery.”²⁰

V překladu do češtiny je zřetelná neuskutečnitelnost děje, který by se odehrával

---

¹⁸ Hamplová, 2004, s. 359

¹⁹Korpus itWaC

²⁰Korpus itWaC

v čase minulém. Pro správné uchopení toho, co chce mluvčí sdělit, si musíme při překladu uvědomit použitý čas v obou větách, jak v hlavní, tak ve vedlejší, to je hlavní pomůckou pro správné pochopení, překlad a vnímání mluvčího.

V mluvě se podmínkové věty používají běžně, ale málokdo se pozastavuje nad tím, jak se syntakticky tyto věty tvoří nebo si pod pojmem podmínkové souvětí neumí nic představit, proto je při studiu jazyků důležité správně porozumět samotné podstatě vyjadřované skutečnosti.

V předchozích částech bylo vysvětleno a popsáno, jak se podmínková souvětí všech tří typů v italštině tvoří. Aby jedinec mohl vyjadřovat podmínky, musí samozřejmě znát i jazykové prostředky, které se pro tvorbu těchto konstrukcí používá. Je snadné se naučit pravidla či vzorečky jako v matematice, ale i jazyk musí být dobře pochopen, aby byl správně používán, musí být chápán také logicky.

Jak jsme již zmínili, při studiu italštiny podmínková souvětí dělají společně s časovou sousledností studentům velké potíže, protože je zde používány slovesné způsoby - konjunktivy, které ve většině řeči neexistují a z těchto syntaktických struktur se vytvořily i periferně používaná a výjimečná pravidla, jejichž existenci musíme brát na zřetel.

2.4 Výjimky a zvláštnosti podmínkových souvětí v současné italštině

Vzhledem k tomu, že italský jazyk je velmi různorodý a proměnlivý, neustále se vyvíjí, jako ostatně každý jazyk, tak i v podmínkových souvětích existují výjimečné syntakticko - sémantické útvary, jejichž použití závisí na mluvčím a na tom, co má v úmyslu vyjádřit. Centrální tvoření podmínek jsou uvedeny výše, zde se budeme zabývat dalšími možnostmi, jak tato souvětí strukturovat.

V prvním typu podmínkových souvětí, tedy v podmínce reálné je možné použít ve větě vedlejší přítomného času a ve větě hlavní budoucího času. Jedná se o případy, kdy se liší uskutečnění dějů v obou větách, ve větě závislé děj probíhá a ve větě hlavní má proběhnout v budoucnosti na základě splnění podmínky, příkladem jsou věty:

- 1) „Se non studi, sarai bocciato. Jestli se nebudeš učit, propadneš.“²¹
- 2) „Ha però torto se per distensione intende solo gli affari che arricchiscono i ricchi d'Occidente. Ci sarà una distensione più solida se fa progressi anche " la questione delle

---

²¹ Hamplová, 2004, s. 359

libertà "... Mýlí se však, jestliže chápe odpočinkem jen podnikání, které obohacuje bohatý Západ. Bude tam solidnější odpočinek, jestliže dělá pokrok také "otázka svobody"..."²²

Z překladu je patrný budoucí čas v obou větách, ale z logického hlediska podmínka toho, že by se v příkladu 1) měl dotyčný učít - je čas v přítomnosti, děj tedy probíhá. Děj věty hlavní, a sice to, že propadne, je až následek toho, že se neučil a důsledek teprve to nastane.

3) „Da noi, il cv viene reso disponibile, tramite computer, al selezionatore, sulla base delle informazioni e delle preferenze da te inserite. Ad esempio, se specifichiai nel tuo cv che desideri lavorare come operatore al servizio di assistenza a città di Lussemburgo, il cv sarà visualizzato. U nás je CV dáván k dispozici selektorovi prostřednictvím počítače, na základě informací a preferencí, které zadáš. Například, jestliže specifikuješ v tvém CV, že by sis přál pracovat jako operátor v asistenční službě v Lucemburku, tvoje CV bude vizualizováno.“²³

4) „Se fai questo, ti puniranno. Jestli to uděláš, potrestají tě.“²⁴

Podmět děje u věty 2), který má v úmyslu něco vykonat, je již připraven v okamžiku promluvy tuto činnost provést, děj věty hlavní, tedy to, že bude za svoje chování potrestán, se odehraje v budoucnosti jako následek splnění podmínky ve větě vedlejší.

V druhém typu podmínkových souvětí, v podmínce možné, se nevyskytují žádné výjimečné tvoření těchto vět. Fixně se v nich používá konjunktiv imperfekta a kondicionál přítomný, což je výhodou, protože nemusíme uvažovat o tom, jak a kdy se děj odehrál a ani jaký čas použijeme. Jediné vybočení z tohoto pravidla je nahrazení kondicionálu imperativem, který jsme již zmínili v kapitole o tvoření možné podmínky.

V podmínkových souvětích třetího typu, tedy podmínce ireálné, neuskutečnitelné je hned několik vybočení z centrálního tvoření těchto syntaktických konstrukcí.

Jazyk a řeč jsou útvary, které se vyvíjí jak na úrovni spisovné, tak na úrovni hovorové. Gramatiky a učebnice uvádí tvoření ireálné podmínky v hovorovém jazyce, kde je proces měnění jazyka v důsledku zjednodušení velmi výrazný. Na této úrovni mluvčí použije místo konjunktivu předminulého ve větě vedlejší a kondicionálu složeného ve větě hlavní - indikativ imperfekta v obou větách.

---

²² Korpus La Repubblica, s. 1, příklad 15

²³ Korpus itWaC, s. 1, příklad 10

²⁴ https://docs.google.com/document/d/1_igzCQYYsp9A-HoF4eezfJSEQAPOEQ9Gdxz7B8kpw10/edit?pli=1

Změny v na hovorové úrovni se často transformují i do jazyka spisovného prostřednictvím literárních děl, ve kterých jejich autoři používají i hovorový jazyk. Jedná se o ta díla, která jsou v té dané době psána soudobými a moderními spisovateli. Některé učebnice, jako je dílo Aleny Bahníkové, ale uvádí, že imperfekta oznamovacího způsobu je užíváno pouze v mluveném projevu. Musíme však znovu podotknout, že gramatika Sylvie Hamplové je dílem propracovanějším a důslednějším. Příkladem takových konstrukcí jsou věty:

1) „Se lo sapevo, ci andavo. Kdybych to byl věděl, byl bych tam šel.“²⁵

2) „Se seguivate questa strada, arrivavate a un mercato molto famoso. Kdybyste byli šli stále touto ulicí, byli byste přišli k jednomu velmi slavnému tržišti.“²⁶

3) „è ufficiale, la mafia controlla l'ambiente dello spettacolo negli Stati Uniti, l'ha detto Celentano ("Io in America non ci vado, ma se ci andavo dovevo lavorare con quelli"). Autorevole conferma dell'allarme lanciato due mesi fa dal direttore di Rai Uno (normale imbattersi in boss" frequentando gli ambienti musicali negli Stati Uniti"). Je to oficiální, mafie ovládá divadelní prostředí ve Spojených státech, řekl Celentano ("Já do Ameriky nepojedu, ale kdybych tam šel, musel bych pracovat s nimi"). Autoritativně potvrdil obavy známé již před dvěma měsíci od ředitele Rai Uno (navštěvujíc hudební prostředí ve Spojených státech je běžné narazit na bosse).“²⁷

Existují další výjimečná tvoření tohoto typu podmínkových souvětí, jež závisí na smyslu věty, tedy na tom, co mluvčí chce sdělit adresátovi. Musí být konstruovány na základě logického přemýšlení, kterého je k tvorbě těchto vět potřeba.

Ireálnou podmínku můžeme vyjádřit pomocí konjunktivu imperfekta ve větě vedlejší, které nahrazuje konjunktiv předminulý a kondicionálu složeného v hlavní větě, tato část zůstává stejná. Změna spočívá v tom, že věta vedlejší vyjadřuje podmínku ireálnou, která přetrvává do současnosti. Věta hlavní stále nese význam neuskutečněného děje. Pro představu takové větné konstrukce uvádíme příklady:

1) „Se fosse un amico, ci avrebbe aiutato. Kdyby byl přítelem, byl by nám pomohl.“²⁸

2) „Socrate aveva pronunciato la famosa frase secondo la quale una vita senza prove non valeva la pena di essere vissuta. Se facesse una tale affermazione oggi sarebbe, molto probabilmente, considerato uno snob o un provocatore. Le persone sono troppo prese: suona come un'introspezione da teenager esaminare la propria vita. Sokrates

---

²⁵ Bahníková, 2008, s. 525

²⁶ Hamplová, 2004, s. 359

²⁷ Korpus itWaC, s. 1, příklad 3

²⁸ Hamplová, 2004, s. 359

prohlásil známou frází, podle které by život bez zkoušek neměl cenu žít. Kdyby toto tvrzení vyřkl dnes, byl by s velkou pravděpodobností považován za snoba a provokatéra. Lidé jsou hodně zaneprázdnění: zní to jako sebeopozorování teenagera zkoumat svůj vlastní život.²⁹

3) „Se avessimo più coraggio, non avremmo accettato le loro condizioni. Kdybychom měli víc odvahy, nebyli bychom přijali jejich podmínky.“³⁰

Na tomto příkladu 3) je zřetelné, že podmíněný děj „kdybychom měli více odvahy“ přetrvává do současnosti, je aktuální, zatímco děj věty hlavní je neuskutečněný, již se nedá změnit skutečnost, že jsme podmínky přijali.

Třetí výjimkou při tvorbě podmínkových souvětí ireálných je pomyslné prohození předchozího případu. Tím myslíme konstruování tohoto typu vět pomocí kondicionálu jednoduchého ve větě řídicí - věta závislá zůstává stejná jako u základního použití. Tvoří se pomocí konjunktivu předminulého. Jedná se o podmíněný děj, který by za splnění podmínky ve větě vedlejší přetrvával do současnosti. Tento případ vyjadřují věty:

1) „Se tu ti fossi comportato in tal modo, tutti sarebbero offesi. Kdyby ses byl choval takovým způsobem, všichni by byli uraženi.“³¹

2) „Spero vivamente che abbiate registrato il dottore con dati falsi o di qualcuno da cui non ha comprato, perchè se fosse stato aperto l'accont con i dati di qualcuno di voi con cui ha fatto un asta potrebbero essere problemi. Pevně doufám, že jste zaregistrovali doktora s falešnými údaji nebo někoho od koho nenakoupil, protože kdyby byl otevřen účet s údaji někoho z vás, s kterým dělal aukci, mohly by být problémy.“³²

3) „Se ci avessi pensato meglio [ma non l'ho fatto], ora non saremmo in questa situazione. Kdybych o tom byl přemýšlel lépe, nebyli bychom teď v této situaci.“³³

Jasně z hlavní věty posledního příkladu vyplývá, že se nacházíme v této situaci, je to neměnná situace, která přetrvává do současnosti, protože o tom mluví nepřemýšlel lépe a tím k té situaci došlo, je tedy následkem toho, co vyjadřuje věta vedlejší. Podmínka se tedy odehrává v minulém čase, nezasahuje do současnosti a je viníkem toho, že současná situace není taková, jakou by si mluví představoval.

---

²⁹Korpus itWaC, s. 1, příklad 10

³⁰ Hamplová, 2004, s. 359

³¹ Hamplová, 2004, s. 360

³²Korpus itWaC

³³ https://docs.google.com/document/d/1_igzCQYYsp9A-HoF4eezfJSEQAPOEQ9Gdxz7B8kpw10/edit?pli=1

V předchozích odstavcích je potvrzeno to, o čem jsme již psali, že i v jazyce je potřeba logického myšlení, zvláště při studiu cizích jazyků, protože rodilí mluvčí používají jazyk automaticky. Abychom správně vyjádřili naši myšlenku a použili tím způsobem také řeč, musíme se naučit i výjimky v tvoření podmínkových souvětí. A jsou to právě tyto výjimky, které způsobují studentům potíže.

Je však velmi těžké vzít v potaz všechna pravidla a nadto myslet, jakým způsobem tyto syntakticko - sémantické útvary správně konstruovat. Je ale možné využít podmínkovou větu 2. a 3. typu a oddělit ji od věty hlavní, čímž vznikne samostatně stojící věta vedlejší, která je schopna sama o sobě vyjádřit zvolání, přání, lítost nebo výzvu. Příkladem tohoto případu je věta:

1) „Se il tempo migliorasse! Kdyby se tak počasí zlepšilo.“³⁴

Toto je velice zvláštní jev, protože věta závislá by neměla dávat smysl bez věty hlavní, ale v italštině se takovéto věty vedlejší používají jako věty zvolací, jsou ustálenými spojeními a píší se vždy s vykřičníkem.

Podobným případem jako v předcházejícím odstavci je použití pouze věty hlavní utvořené z podmínkového souvětí, věta vedlejší se v tomto případě nevyjadřuje. V takové situaci má hlavní věta funkci zdvořilého přání. Uvedeme příklad:

„Potresti aprire la finestra (se non ti desse disturbo).“ Mohl bys otevřít okno (pokud tě to neobtěžuje).

Dva předchozí odstavce byly věnovány spíše zvláštnímu využití jak vedlejší, tak hlavní věty, které mohou dle uvedených příkladů stát samostatně. V práci je představujeme proto, že mít informovanost také o těchto využití námi uvedených vět, vede k rozšíření znalostí o studovaném jazyce a tím i o jeho správném používání.

Specifikum, které by nemělo být vynecháno a které zasahuje do oblasti podmínkových souvětí je tzv. časová souslednost, kdy čas věty vedlejší závisí na použití času ve větě hlavní. V tomto ohledu platí pro všechny tři typy jedno pravidlo: ve větě závislé se používá minulý způsob podmiňovací a ve větě řídicí konjunktiv trapassata (předminulý). Pokud ale dojde k posouvání časů, musíme si zapamatovat, že podmínková souvětí se tomuto jevu nevyhnou a musí se postupovat s transformací podle daných pravidel.

---

³⁴ Hamplová, 2004, s. 360

2.5 Spojky a spojkové výrazy v italštině

Nejvíce užívanou spojkou podmínkových souvětí je spojka "se", kterou je možno použít ve všech třech jmenovaných typech jazykových struktur. Tato souvětí se spojkou „se“ vyjadřují podmínku, ale mohou stát i bez této spojky „se“: nemusíme ji ve větě vedlejší použít, můžeme ji vynechat, aniž by její absence změnila význam, jako v následujícím příkladu:

„Fossi in te, starei zitto. Kdybych byl tebou, byl bych zticha.“³⁵

V italském jazyce existují i další spojkové výrazy a spojky, které můžeme pozorovat v námi zkoumaných syntaktických útvarech. Jsou jimi "qualora" - spojka, která v překladu do češtiny také znamená "kdyby", dále spojkové výrazy "nel caso che", přeloženo do češtiny "v případě, že", dále pak "a patto che", "a condizione che", "purché" - poslední představené tři výrazy v překladu znamenají "pod podmínkou, že". Tyto spojky a spojkové výrazy na rozdíl od "se" vyžadují vždy konjunktiv, nemůže tedy po nich stát jiný slovesný způsob.

Postavení věty hlavní a vedlejší je volné, vedlejší věta může stát před i za větou hlavní, jako v příkladu:

„Nel caso che ci sia possibile partiremo per le vacanze la settimana prossima. Pokud nám to bude možné, odjedeme na dovolenou příští týden.“³⁶

Většinou však stojí věta závislá před větou řídicí a tato varianta vyjadřování podmínek se objevuje v gramatikách častěji, je v nich také považována za používanější a tradičnější. Nicméně pokud by stála věta hlavní před větou vedlejší, neznámá to, že adresát výpovědi by nerozuměl tomu, co chceme vyjádřit - tento pořádek vět je možný, je volný.

2.6 Podmínková souvětí s implicitní větou

Ve výše popsaném způsobu tvoření podmínkových souvětí se jedná o explicitní vedlejší věty. Jsou to takové útvary, které obsahují sloveso v určitém tvaru, je vyčasované, vyjadřuje osobu, může být v indikativu, kondicionálu i konjunktivu.

„Ha detto che il tempo era bellissimo.“ Řekl, že počasí bylo velmi pěkné.

Explicitní forma je více užívanou variantou vyjadřování podmínkových souvětí v celé Itálii.

---

³⁵ Hamplová, 2004, s. 360

³⁶ Hamplová, 2004, s. 361

Implicitní věty se tvoří pomocí nefinitních slovesných tvarů, které jsou v italštině tři: infinitiv, participium a gerundium. Nevyjadřují osobu, ani čas jako minulost, přítomnost, budoucnost, ale vyjadřují čas relativní, což znamená předčasnost, současnost a následnost.

Gerundium a infinitiv mají tvar činný a trpný: určují, jestli podmět je, nebo není původcem děje. Participium může vyjádřit jednotné, nebo množné číslo a jmenný rod, které jsou v italštině dva, mužský a ženský, podmínková souvětí využívají pouze jeho minulou formu.

Podmínková souvětí s implicitní větou jsou tvořena těmito třemi nefinitními tvary a jsou méně používána. Implicitní útvar tvoří větu vedlejší a jejich tvoření se řídí pevným pořádkem, neexistuje tedy více variant, jak vytvořit podmínkové souvětí s jedním z nefinitních tvarů.

V tomto případě se infinitiv pojí s předložkou "a". Pro představu, uvedeme příklad:

„A dire la verità ci guadagneresti. Kdybys řekl pravdu, získal bys to.“³⁷

Pokud použijeme gerundium, souvětí bude vypadat následovně:

„Venendo con noi, vi divertirete. Půjdete-li s námi, pobavíte se.“³⁸

Minulé participium použijeme takto:

„Seguito attentamente, il commentario risulterebbe perfettamente chiaro. Kdyby se komentář pozorně sledoval, byl by zcela jasný.“³⁹

Z příkladů vyplývá, že se takovéto věty do češtiny překládají větou vedlejší s určitým slovesem. Většinou musí být podmět věty hlavní totožný s podmětem věty vedlejší, aby mohlo dojít k tvoření podmínkových souvětí implicitní větou, jinak by bylo nutné konstruovat větný celek explicitně. Implicitní forma je kratší, šetří náš čas, ale explicitně vyjádřené podmínkové souvětí zůstává stále tradičnějším způsobem.

2.7 Vyjádření podmínky v latině

Při studiu románských jazyků by měla být latina zahrnuta do výukového plánu. Pokud se studuje jakýkoli jazyk, je důležité mít vědomost o tom, z čeho vznikl a jak se vyvíjel. Latina je sice dnes již mrtvým jazykem, nemluví se jím, ale je zachován a částečně používán ve zdravotnictví, v teologii, na antických nápisech a jeho znalost je tedy ještě dnes nezbytná.

---

³⁷ https://docs.google.com/document/d/1_igzCQYYsp9A-HoF4eezfJSEQAPOEQ9Gdxz7B8kpw10/edit?pli=1

³⁸ Hamplová, 2004, s. 360

³⁹ tamtéž

Pro italštinu je latinský jazyk pevným základem také proto, že se latina rozšiřovala z Říma formou vulgární latiny římských vojáků do většiny území Itálie a do dalších Římany ovládaných území.

Do této práce jsme pro úplnost zahrnuli i tvorbu podmínkových souvětí v latině, protože tento mrtvý jazyk je základem všech románských jazyků a víme, že italština je jedním z nich. Následně si proto uděláme představu o tom, jak italština z latiny vznikala, jak se latina měnila, ale také uvidíme, jestli mezi podmínkami v italštině a latině je podobnost či ne.

Podmínky v latině mají také tři formy stejně jako v italštině. Jejich tvoření si předvedeme na příkladech ke každé formě podmínkových souvětí. Význam podmínkových vět je stejný jako v italštině i češtině; děj věty hlavní závisí na splnění podmínky uvedené ve větě vedlejší.

Prvním typem podmínkových souvětí je podmínka skutečná, která má formu indikativní ve větě hlavní i vedlejší, vyjadřuje zákonitost, podmíněnost obecně platných dějů. Spojky v tomto souvětí odpovídají českým výrazům „jestliže“, „-li“.

Podmínka je vyjádřená ve významu: „jestliže platí A → platí B“.

Zde uvádíme příklad takovéto konstrukce:

„Si vēneris, laetabor.“⁴⁰

Druhým typem podmínek je forma možná, vyjadřuje potenciální uskutečnění děje věty hlavní v závislosti na splnění okolnosti uvedené ve větě vedlejší. Po stránce významové se rovná ostatním jazykům, vyjadřuje, že děj se může, ale nemusí uskutečnit. Většinou k takovému ději nedochází, ale nelze vyloučit případy jeho realizace, takový děj platí do časů budoucích, ale slovesný čas se používá přítomný.

České spojky, které odpovídají v překladu latinským výrazům, jsou „kdyby snad“, „pokud by“, „v případě, že“. Při překládání těchto souvětí do češtiny, má věta podobu „Kdyby platilo A → platilo by B.“ Latinské příklady realizace možné podmínky jsou: „Sī tēcum loquar, omnia tibi nārrem.“⁴¹

V prvním příkladu je užit konjunktiv přítomný pro vyjádření nedokonavosti, což znamená děj opakovaný.

Třetím typem těchto souvětí je užití podmínky ireálné, která má význam neuskutečnění/neuskutečnitelný, a proto je podmínka nazvána ireálnou.

⁴⁰ <http://ktf.cuni.cz/~simandl/Syntax08/PodmPrip08.pdf>

⁴¹ <http://ktf.cuni.cz/~simandl/Syntax08/PodmPrip08.pdf>

Českým ekvivalentem spojky „sī“ je „kdyby“. V latině je tato podmínka vyjádřena pomocí konjunktivu plusquamperfekta a imperfekta. Tento druhý konjunktiv nese význam ireálnosti v přítomnosti, zatímco konjunktiv plusquamperfekta ireálný děj vyjadřuje také, ale v čase minulém. Uvedeme příklady:

1) „Sī aquam habērēmus, bene iter ferrēmus.“⁴²

2) „Sī aquam habuissēmus, bene iter tulissēmus.“⁴³

První příklad odpovídá nereálné podmínce odehrávající se v čase přítomném a druhý z nich nese také význam nereálnosti, ale v minulosti.

Dalo by se říct, že konjunktiv je slovesný způsob spojovací, který byl v latinské gramatice ustálen a měl zde silné postavení. Vyjadřuje podmíněnost či hypotetičnost děje, uskutečnění je možné, pravděpodobné, potřebné nebo obávané, což je v podmínkových větách hlavním smyslem vyjádření.

V latině se také mohou vyskytovat smíšené formy, ve kterých ale nejsou ve větě hlavní a vedlejší jednotné časy, to způsobuje, že se musí překládat samostatně podle významu a logického myšlení.

Dalšími spojovacími výrazy, kterými můžeme vyjádřit podmíněnost děje, jsou: časové spojky „cum“, „dum“, které odpovídají českému „když“; spojovací výraz „nīl nisi“ ve smyslu „nic než/jen“.

„Věty podmínkové (hypotetické) v latině mají spojky sī „jestliže“, „kdyby“, nisi „jestliže ne“, „kdyby ne“; sī nōn při záporu jen některého členu věty nebo v protikladu, sī minus není-li druhý člen protikladu uveden; sīn (autem) „pakli (však)“ při protikladu, není-li však druhý člen (gramaticky) záporný; nisi forte, nisi vērō „leďa jestliže snad“, nisi quod „jenže“; spojky nisi se užívá u záporných výrazů jako výjímacího příslovce „leďa“.“⁴⁴

---

⁴² tamtéž

⁴³ tamtéž

⁴⁴ <http://www.volny.cz/petr-brezina/libelli/souveti.pdf>, s. 4

3 Podmínková souvětí v českém jazyce

Tyto syntakticko - sémantické útvary patří mezi vedlejší věty příslovečného určení podmínky. Pro úplnost informací začneme popisem těchto vět a jejich tvorbou, abychom mohli podrobněji rozebrat téma vedlejších vět podmínkových.

Kategorie vět příslovečných vyjadřují příslovečná určení a tato rozvíjí přísudek věty nadřazené. Nemusí to být jen věta hlavní, nadřazenost může nést i věta vedlejší. V češtině rozlišujeme několik typů vedlejších vět příslovečných podle vztahu, který mají k větám řídícím.

Funkce těchto vět je stejná jako funkce příslovečných určení ve větě. Jsou vyjadřovány explicitně, větou s určitým slovesným tvarem a implicitně, což je vyjádření bez určitého slovesného tvaru. Tvoření implicitních vět se uskutečňuje pomocí nefinitních tvarů slovesa.

Príslovečné věty mohou být časové vedlejší věty, které časově určují nebo omezují obsah věty hlavní, patří sem následnost, současnost a předčasnost, opakování děje. Nejčastějšími spojkami jsou „když; v momentě když; zatímco; předtím; dříve než; poté co; pokaždé.“ Dalším typem jsou věty místní a jsou uvozené spojkami jako kde; odkud; kudy.

Podle klasifikace gramatik češtiny sem také patří věty příčinné, které označují příčinu, důvod a okolnost, na kterých závisí uskutečnění děje věty hlavní. Dále sem patří věty účelové vyjadřující účel, cíl, k němuž je směřováno. Nejčastější spojkou těchto podřadných souvětí je aby. Věty způsobové popisují způsob, jakým se uskutečňuje děj věty hlavní a jsou uvozeny výrazy jako, podle toho, jak.

Věty podmínkové, které jsou tématem této práce, se řadí k těmto vedlejším větám. Jak již bylo napsáno, vyjadřují podmínku, za které platí děj věty hlavní. Poznáme je také podle spojek jestliže; -li; jestli; kdyby. Podmínka je v češtině ještě dělena na reálnou, možnou a ireálnou.

Jako poslední typ vedlejších vět příslovečných jsou uváděny věty přípustkové, které zahrnují okolnost odporující vyjádření ve větě hlavní. Hlavními spojkami, které uvozují tyto věty závislé, jsou ačkoli; i když; přestože.

Podmínková souvětí vyjadřují stejně jako souvětí příčinné vztah příčiny a následku, ale rozdíl mezi nimi spočívá v tom, že v příčinném souvětí se děj věty hlavní realizuje, zatímco u podmínkových vět se jedná pouze o možnou realizaci děje ve větě hlavní na základě splnění podmínky či okolnosti vyjádřené ve větě vedlejší.

Věta řídicí vyjadřuje děj, který se uskuteční pouze za realizace okolnosti ve větě závislé. K používání správného a bezchybného jazyka je důležité uvědomit si rozdíl mezi příčinou a podmínkou. K analýze použití syntaktických útvarů v českém jazyce, je třeba objasnit strukturu a začlenění podmínek v češtině, kde nevystupují pod názvem podmínková souvětí, ale jsou známé jako podtyp vedlejších vět příslovečných, přesněji jsou to vedlejší věty příslovečných určení podmínky.

Český jazyk je velmi složitý, pro cizince sice naučitelný, ale jeho studium je velmi náročným a dlouhým procesem. Pro rodilé mluvčí českého jazyka je samozřejmostí, používat takto vytvořené struktury pro vyjádření podmínek ale nejen jich.

Při studiu rodného jazyka a cizího je znát markantní rozdíl v obtížnosti výuky. Záleží i na tom, jak kdo zapojí i logické myšlení při sestavování jazykových konstrukcí.

Málokdo dnes z české populace ví, co to vůbec jsou podmínková souvětí. Při psaní naší práce si také ozřejmíme, jak znají svůj jazyk čeští rodilí mluvčí.

Napříč generacemi je velice málo dobrých znalců. Pokud se dotážeme na danou problematiku někoho ze svého okolí, většina dotazovaných odpoví, že si nejsou jisti nebo dokonce, že neví. Z jedné strany pohledu je situace pochopitelná, protože většina se ve svých školách učila vyjadřování podmínky pod pojmem vedlejší věty podmínkové, nebo vedlejší věty příslovečného určení podmínky. Ze strany druhé je to stav tristní, protože podává svědectví o tom, že se rodnému jazyku věnuje malé množství pozornosti a času, a že se tedy nedá od české populace požadovat, aby si pod těmito pojmy představila alespoň příklady realizace podmínkových souvětí.

V gramatikách českého jazyka se o vyjadřování podmínek nenacházejí relevantní informace nebo je jich tak poskrovnu, že ve většině případů neuvádějí ani jejich rozdělení ani zmínky o jednotlivých typech. Proto v následujících řádcích přehledně rozebereme tyto druhy, jejich strukturu a formování. Uvedeme jejich příklady, které jsou kvalitní metodou, jak řeč pochopit. Na základě popsanych příkladů se dá lépe postupovat a prohlubovat znalost projevu jak písemného, tak i ústního.

3.1 Rozdělení podmínkových souvětí v češtině

Podmínka reálná vyjadřuje děj podmíněný větou vedlejší, jehož splnění je uskutečnitelné v čase přítomném či budoucím. Musíme si uvědomit, že tato realizace není jistá, je pouze možná a děj věty hlavní záleží na faktu, zda se podmínka uskuteční v přítomnosti či budoucnosti. Tento typ se ve větě konstruuje pomocí spojky a indikativu. Báze takovéto podmínky je stejná jako v italštině a i význam vyjádření je

totožný. Typickou spojkou, která se používá k tvoření této podmínky je „jestliže. Dalšími periferními spojkami jsou například „pokud“, „-li“ a jeho hovorová varianta „jestli“. Tato souvětí vyjadřují podmínku, jestliže platí A, platí i B. Pro názornost uvedeme specifické věty:

1) „Jestliže se lépe neoblékneš, nastyďneš.“

2) „Ach můj bože! A teď je vše prozrazeno! Co si jen počnu?“ Sherlock Holmes si k němu sedl na kavalec a laskavě ho poplácal po rameni. "Jestliže připustíte, aby se celá věc projednávala před soudem, těžko se vyhnete veřejnému skandálu," řekl. "Přesvědčíte-li však policii, že vlastně o žádný případ nejde, nevím, proč by se pak měly podrobnosti dostat do novin."⁴⁵

Druhým typem podmínkových souvětí v českém jazyce je podmínka možná. Realizace vyjádřeného děje je pouze možná, může se uskutečnit. Je možné popsat takovou situaci na základě obecného příkladu: kdyby platilo a, platilo by b.

Přesnější demonstraci těchto syntaktických struktur si uvedeme následovně v rámci širšího kontextu, aby význam vyjadřování možné podmínky byl jasnější a pochopitelnější:

„Lidi z tohoto okresu vynaložili spoustu námahy a peněz, aby pro tebe tu večeři uspořádali. Alespoň bys mohl projevit trochu vděku." Sundala si župan a vlezla si k němu do postele. "Kdyby na moji počest někdo uspořádal večeři, dokázala bych v sobě vydolovat trochu vlídnosti."⁴⁶

Tento podmíněný děj se může v čase nadcházejícím stát, není vyloučeno, že té ženě někdo večeři v budoucnosti uspořádá. A právě v takovém případě nacházíme rozdíl mezi druhým a třetím typem podmínkových souvětí, tedy mezi podmínkou možnou a nereálnou.

Hranice při určování možnosti a nemožnosti je subtilní, pro někoho se zdá být správné zařazení nepochopitelné, i snad proto, že se tímto problémem nijak nezabývá. Při studiu cizích jazyků je však velmi důležité tyto nuance znát a je nezbytné správné slovní zařazení, protože jedině v takovém případě se snadněji provádí zmiňovaná jazyková tvorba.

Třetím typem je podmínka ireálná nebo také nereálná/neuskutečnitelná, která probíhá v minulosti. Vyjadřuje děj, který se již nedá změnit, ani v případě splnění podmínky. Ta je vyjádřena ve větě vedlejší, protože tento stav je již uskutečněný a nedá se napravit.

---

⁴⁵Korpus SYN2010

⁴⁶tamtéž

Mluvčí tedy konstatuje, že podmínka je ireálná. Příklad tohoto typu syntaktických útvarů uvedeme následovně:

1) „Snažil se vstát z postele a spadl na zem! Byli jsme někdo neustále u něj, já jsem si teď jenom doběhl dolů do kuchyně pro kávu. Připadám si tak hrozně. Je to moje vina: kdybych byl býval u něho, tohle by se nestalo! A stejně vůbec nechápu, jak se to mohlo stát!“⁴⁷

2) „Časem získal ještě dokonalejší spektroskop a v roce 1823 měl už proměřenou polohu 574 spektrálních čar; nejvýznamnější z nich pojmenoval písmeny abecedy. Kdyby byl býval Newton objevil černé čáry ve slunečním spektru, byl by popsal jejich polohu asi uprostřed žluté oblasti nebo na hranici mezi modrou a zelenou.“⁴⁸

3.2 Další možnost tvorby podmínek

Nadmíru jsou v hovorové řeči užívány infinitivní věty podmínkové, proto je v naší práci uvádíme. Použití infinitivu se vztahuje k podmětu vyjádřenému nebo nevyjádřenému na pozici přísudku. Příkladem takové realizace je věta:

„Bolet mě znovu záda, zašla bych si k lékaři.“

Na předchozí větě můžeme pozorovat, že nedochází k mluvnické shodě. Děj těchto vět je považován za možný, ale ve většině případů neuskutečněný. Zpravidla se těchto jazykových struktur užívá v dialogu a naopak se nepoužívají u obecně platných dějů.

---

⁴⁷tamtéž

⁴⁸Korpus SYN2010

Praktická část

4 Srovnání konstrukcí podmínkových souvětí mezi češtinou a italštinou za použití paralelního korpusu InterCorp

Ke srovnávání podmínkových souvětí v češtině a italštině použijeme pro tyto účely paralelního korpusu InterCorp. Nejdříve však vysvětlíme, co tento webových program vůbec je a k čemu slouží.

„Paralelní korpus InterCorp je součástí projektu Český národní korpus, podporovaného Ministerstvem školství České republiky v rámci programu Projekty velkých infrastruktur pro vědu, výzkum a inovace (2012-2015, číslo projektu LM2011023). V letech 2005-2011 byl projekt financován ze stejného zdroje v rámci výzkumného záměru Český národní korpus a korpusy dalších jazyků (číslo projektu 0021620823). Cílem projektu je vybudovat paralelní synchronní korpus pro většinu jazyků studovaných na FF, vždy pro daný jazyk a češtinu. Celý projekt je akademický a nekomerční. Paralelní korpus slouží jako zdroj dat pro teoretické studie, lexikografii, studentské práce, výuku, zejména výuku cizích jazyků, počítačové aplikace, překladatele i veřejnost. Korpus se buduje s účastí řešitelských pracovišť a je dostupný on-line pro registrované uživatele.“⁴⁹

V této práci se věnujeme srovnáním jednotlivých typů podmínkových souvětí češtiny a italštiny v rámci jejich tvorby a překladů.

Primárně budeme analyzovat jednotlivé podmínky a poté srovnáme jejich větnou strukturu i z hlediska slovosledu a interpunkce. Posléze přejdeme k porovnání podmínek pomocí korpusového rozboru, při kterém budeme definovat, jakým způsobem jsou podmínková souvětí překládána do češtiny. Zejména se budeme orientovat na překlad ireálných podmínek z italštiny do češtiny a budeme posuzovat míru jejich ekvivalence.

Práce s korpusy není složitá, jak by se snad mohlo zdát. Pro zájemce, kteří se s nimi v rámci korpusové analýzy naučili pracovat, jsou velkým přínosem, především z hlediska překladů. Pomohou i s rozšířením znalostí pokud jde o překládání italských podmínek do češtiny, protože ne vždy je snadné správně určit typ podmínky a způsob, jakým se nechá vyjádřit úmysl mluvčího.

---

⁴⁹ <http://www.korpus.cz/intercorp/>

Následně uvedeme příklady možností překladu podmínkových souvětí z italštiny do češtiny a tím nahlédneme do problematiky kapacity, kolik možných výskytů těchto překladů InterCorp vyhledá.

Pro jednotlivá uvedená souvětí musíme nejdříve specifikovat hledané překlady pomocí užití specifického slovesa věty vedlejší. Pokud bychom vyhledávaný výraz neupřesnili, korpus by našel enormní počet výsledků. Přesněji řečeno, pokud zadáme například pouze italskou spojku, která je centrálně používána v podmínkových souvětích, korpus najde až 96 012 výskytů, které jsou přeloženy do češtiny. Zkoumání takové kvantity by naplnilo značný počet času a v důsledku není účelné.

Pokud tedy hledaný výraz blíže určíme doplněním vybraného slovesa v určitém tvaru, který odpovídá tvoření podmínkových souvětí prvního typu, výskytů těchto překladů nebude tolik a můžeme přehledněji zkoumat a porovnávat jednotlivé vyhledané výsledky.

Pro hledání překladů podmínkových souvětí jsme po úvaze vybrali tři hojně užívaná italská slovesa: „avere, andare, prendere“, které vložíme do vyhledávače v korpusu InterCorp ve spojení s další italskou spojkou „se“. Tato slovesa ale, kromě transformování do určitého slovesného způsobu a času, musíme také uvést v určité osobě, abychom zadali vyhledávaný výraz správně. Osobu budeme zadávat ve třetí osobě singuláru nebo plurálu.

Začneme se srovnáváním jednotlivých typů podle struktury, použitých časů a slovesných způsobů ve větných strukturách podmínkových vět obou jazyků. Budeme uvádět tyto výskyty v širším kontextu, aby bylo jasné, o jaký typ podmínek se jedná, což poslouží ke kvalitnějšímu pochopení, jak se podmínková souvětí významově člení a tvoří.

4.1 Překlady reálné podmínky

Reálná podmínka je založena na vyjádření podmíněného děje stylem: „Jestliže platí A → platí B.“ V obou jazycích vyjadřuje děj uskutečnitelný v budoucím nebo přítomném čase za splnění podmínky, která je vyjádřena ve větě vedlejší. Taková souvětí znamenají, že podmíněný děj je hypoteticky uskutečnitelný v případě, že bude podmínka splněna.

Slovesný způsob, který se u tohoto typu podmínek objevuje v teorii, je indikativ a užívaný slovesný čas je buď přítomný, nebo budoucí vzhledem k tomu, co se mluví

snaží vyjádřit. Pokud je děj uskutečnitelný v přítomnosti, ve větě bude oznamovací způsob přítomného času. Druhou možností je děj uskutečnitelný v budoucnosti a v takovém souvětí je třeba aplikovat indikativ vyjadřující budoucnost.

Jako první příklady použijeme podmínky, které jsou uskutečnitelné v budoucnosti. Po zadání prvního slovesa, tedy „avere“, ve tvaru budoucího času ve 3. osobě singuláru, se nám objevilo 14 výsledků. Při vyhledávání druhého slovesa jsme došli k číslu 2, u třetího slovesa byly nalezeny 3 výsledky. Vybereme mezi nimi alespoň tři příklady:

1. příklad:

„**Se avrà** successo, un giorno potrà avere un ruolo significativo da svolgere, e abbiamo quindi bisogno di un solido quadro giuridico per regolamentarla adeguatamente.“

překlad:

Překlad: „**Bude - li** úspěšná, **bude** muset jednoho dne sehrát významnou úlohu a opravdu potřebujeme silný právní rámec, který zajistí její vhodnou regulaci.“

2. příklad:

„In generale, al pari degli orientamenti di Lisbona, la strategia volta ad " aumentare il tasso d' occupazione dei lavoratori anziani e differire l' uscita dal mercato del lavoro " potrà essere realizzata con maggiore efficacia **se andrà** di pari passo con un tasso di crescita propizio all' occupazione.“

překlad: „Obecně vzato, i pro souhrn směrů z Lisabonu se realizace " Strategie zvýšení věku odchodu z trhu práce " **prosadí** s větší účinností, **je - li prováděna** nutnou mírou růstu příznivou pro zaměstnanost.“

3. příklad:

„Signora Presidente, l' Europa rimarrà la maggiore area economica del mondo solo **se prenderà** l' iniziativa nello sviluppo e nell' uso delle nuove tecnologie.“

překlad: „Paní předsedající, Evropa bude schopna uhájit své vedoucí postavení největšího hospodářského prostoru na světě jedině tehdy, **pokud se ujme** vedení v rozvoji a využívání nových technologií.“

U příkladů můžeme pozorovat, že překlady se realizují pomocí indikativu budoucího času vidu dokonavého a nedokonavého, který italština nevyjadřuje jako my v češtině pomocí přípon a předpon, ale videm se v italském jazyce rozumí úplně jiná kategorie než u nás.

Pokud užijeme při hledání slovesa v indikativu přítomného času, na sloveso avere ve tvaru „ha“ bylo nalezeno 260 výsledků, u slovesa andare bylo nalezeno 21 výskytů.

4. příklad:

„**Se ha** una domanda legittima da rivolgermi, le risponderò.“

Překlad: „**Chcete-li** mi **položít** nějakou rozumnou otázku, rád ji zodpovím.“

5. příklad:

„**Se va** presa sul serio come leader progressista di un Pakistan più moderno, deve assicurarsi che il Pakistan rispetti i suoi obblighi internazionali conformemente alle convenzioni sui diritti umani.“

Překlad: „**Pokud chce**, aby byla brána vážně jako progresivní vůdkyně modernějšího Pákistánu, musí zajistit, že Pákistán bude dodržovat své mezinárodní povinnosti na základě dohod o lidských právech.“

U 4. překladu vidíme, že v italštině platí smíšené podmínky, které jsme uváděli u výjimek, které se v podmínkových souvětích vyskytují. Děj věty vedlejší je vyjádřen indikativem v přítomném čase, ve větě vedlejší je užito indikativu budoucího času. 6. příklad je konstruován podle pravidel. V českém překladu ale není konstruována jako věta vedlejší podmínková, ale jako věta zvolací, která se pozná podle vykřičníku.

4.2 Překlady možné podmínky

Děj této podmínky může, ale nemusí být realizován v přítomnosti či budoucnosti. Porovnáme si opět italské vedlejší věty podmínkové a k tomu ekvivalentní překlad, který nám nabídne korpus InterCorp.

Pokud do vyhledavače zadáme výraz „*se avesse*“, korpus nám najde 372 výskytů, protože velkou částí těchto výsledků jsou podmínkové věty ireálné, ve kterých se slovesa „*avere*“ v konjunktivu imperfekta užívá jako pomocného slovesa, takže na této pozici ztrácí toto sloveso svůj význam a slouží pouze jako pomocné sloveso ve složených časech. Tento příklad vynecháme a zaměříme se na další dvě slovesa.

U druhého slovesa „*se andasse*“ jsme došli k počtu vyhledaných výsledků 6, třetí sloveso v určitém tvaru „*se prendesse*“ má v systému InterCorp 3 výskytů.

Následují příklady výsledků:

6. příklad:

„Signor Presidente, mentre lei si diverte in maniera scherzosa e poco ortodossa ad accogliere le richieste di controllo dei voti avanzate dall' Aula, posso umilmente suggerire che **se andasse** un po'più piano l' interpretazione potrebbe star dietro alle sue comunicazioni , così potremmo votare al momento giusto .“

Překlad: „Pane předsedající, nerad vás ruším, když se tak dobře bavíte tím, že dokážete tak žertovným a neortodoxním způsobem vyřizovat žádosti o kontrolní hlasování, které k vám přicházejí z pléna, dovolil bych si nicméně skromně podotknout, že **kdybyste** postupoval o něco pomaleji, pak by tlumočníci stačili překládat a my bychom měli na hlasování o něco víc času.“

7. příklad:

„Dispongo di un intero fascicolo su ciò che è stato fatto in altri paesi e mi permetto di far presente alla Commissione che la proposta che ha presentato è al momento estremamente debole e che sarebbe molto utile **se prendesse** visione di tali informazioni.“

Překlad: „Mám celý soubor dokumentů o opatřeních, která byla provedena v jiných zemích, a k současnému návrhu Komise musím konstatovat, že je mimořádně slabý a že by uvedené informace **mohly být** komisi velmi prospěšné.“

8. příklad:

„Su Élet És Irodalom il filosofo di sinistra Gáspár Miklos Tamás esprime un’opinione simile, e aggiunge che “**se prendesse** il potere, l’opposizione dovrebbe comunque proseguire con la politica di rigore”.“

Překlad: „V podobném smyslu se vyjadřuje levicový filozof Gáspár Miklos Tamás v listu Élet És Irodalom , podle kterého „ není pochyb, **že pokud se** opozice **dostane** k moci, bude muset pokračovat v politice úsporných opatření “.

c Ve výše uvedených příkladech vidíme, že se jedná o děj možný, nejistý v budoucnosti či v přítomnosti.

První dva příklady jsou realizovány podle pravidel a v překladu odpovídají i české podmínce druhého typu. Třetí příklad je v italštině konstruován jako vedlejší věta podmínková možná, ovšem v češtině se překládá ve větě hlavní budoucím časem, ale centrálně se v těchto větách užívá kondicionálu. Podle našeho mínění by věta měla být správně přeložena následovně: „Kdyby se opozice dostala k moci, musela by pokračovat v politice úsporných opatření.“

4.3 Překlady ireálné podmínky

Děj vyjádřený v tomto typu podmínkových souvětí je neuskutečněný nebo neuskutečnitelný v minulosti. Centrálně se užívá u tohoto druhu vedlejších vět

konjunktiv předminulý a v hlavní větě se nachází kondicionál minulý, také řečený složený.

Toto podmínkové souvětí má další různé způsoby tvoření, které existují jak v hovorové, tak spisovné řeči. V hovorové úrovni, v pozicích obou vět - hlavní i vedlejší, se nachází oznamovací způsob imperfekta, který vyjadřuje identicky to samé, jak říká centrálně používaná poučka pro tvoření těchto souvětí, a sice podmínku ireálnou.

Znovu nahlédneme do korpusu a budeme zde hledat, jakým způsobem se podmínka ireálná překládá z italštiny do češtiny. Tento typ je nejinteresantnější ze všech tří existujících, protože vykazuje více možností, jak může být ireálnost konstruována.

Pokud zadáme do vyhledávače korpusu hledaný výraz „se avesse avuto“, nalezneme nám 26 možných výskytů. Uvádíme následné příklady:

9. příklad:

„Aveva qualcosa del pesce e **se avesse avuto** una coda squamosa sarebbe stata sicuramente una sirena, ma le sue gambe la collocavano in un limite impreciso tra la creatura umana e l'essere mitologico.“

Překlad:

„Bylo v ní něco z ryby, **a mít** šupinatý ocas, byla by to siréna, její dvě nohy ji však řadili na nejasně definovatelnou hranici, mezi stvoření lidská a mytologická.“

V tomto příkladu vidíme, že uvedený překlad vyjadřuje podmínku nereálnou, neuskutečnitelnou, je však přeložena pomocí infinitivního tvoření podmínkových souvětí. Kdybychom chtěli větu vyjádřit explicitně, napsali bychom ji takto: „... kdyby byla měla šupinatý ocas, byla by to siréna...“

10. příklad:

„Forse **se avesse avuto** l'abitudine di chiamarle con il nome di battesimo, lo avrebbe ricordato, ma dall' infelice storia della sua prima notte di nozze, si era prefisso per l'avvenire di chiamare tutte le donne solo con banali soprannomi affettuosi, che ognuna di loro avrebbe potuto considerare propri senza insospettirsi.“

Překlad: „Snad **kdyby byl zvyklý** oslovovat je křestním jménem, byl by si ho zapamatoval, ale od nešťastného příběhu své svatební noci si předsevzal, že bude všechny své ženy nazývat nadále jen banálními něžnými přezdívkami, které může kterákoli z nich kdykoli bez podezření přijmout za své.“

Na tomto exempláři máme možnost pozorovat, že uvedený překlad vyjadřuje podmínku nereálnou, neuskutečnitelnou, je však přeložena pomocí infinitivního tvoření podmínkových souvětí.

Kdybychom chtěli větu vyjádřit explicitně, napsali bychom ji takto: „...kdyby byla měla šupinatý ocas, byla by to siréna...“

Tento překlad je realizovaný podle pravidel, která jsme popsali při tvorbě podmínkových souvětí třetího typu v češtině jako centrální. Je zde použitý kondicionál minulý, který vyjadřuje neuskutečnitelnost děje, který je nezvratný a nedá se změnit.

Při zadání dalšího hesla „se fosse andato/a“, (sloveso „andare“ se pojí s pomocným slovesem essere, ale v této pozici ztrácí svůj význam), nastává shoda podmětu s přísudkem. Do vyhledávacího korpusu můžeme vložit a vyhledávat tvar pro mužský rod nebo, máme-li zapotřebí, tvar pro rod ženský. Výskytů u obou dvou variant je 5.

11. příklad:

„Finché il Custode Segreto si fosse rifiutato di parlare , Voi-Sapete-Chi avrebbe potuto perquisire per anni il paesino dove erano nascosti James e Lily senza trovarli , nemmeno **se fosse andato** a sbattere il naso contro la finestra del loro salotto!“

Překlad: Dokud Strážce odmítal o tajemství mluvit, mohl Vy-víte-kdo prohledávat vesnici, kde James a Lily bydleli, třeba celé roky a neměl sebemenší šanci je najít, **i kdyby** jim s nosem přimáčknutým k oknu koukal do obývacího pokoje!“

12. příklad:

„Non le prometteva né gioielli né soldi, perché sapeva di avere a che fare con una donna onesta e non voleva rischiare di offenderla; ma lei, Ancila, poteva garantirle che **se fosse andata** all'appuntamento non ne sarebbe pentita.“

Překlad: Neslibuje jí ani šperky ani peníze, protože ví, že má co dočinění s počestnou ženou a nerad by ji urazil; ale ona, Ancila, jí může zaručit, že **půjde-li** na tu schůzku, nebude litovat.“

V tomto případě se také jedná o podmínkové souvětí, ale podle překladu by mohlo dojít k omylu v rozpoznání, protože se může jevit jako podmínka reálná, i když v italštině se nachází ve tvaru pro podmínku nereálnou. Máme před sebou totiž příklad věty s tzv. časovou sousledností, neboť se zde nachází sloveso, které reprodukuje něčí výpověď a je v minulém čase. V takových případech dochází k posunu, jak bylo již napsáno a objasněno: vedlejší věta se vyjadřuje po posunutí v čase konjunktivem předminulým a věta hlavní kondicionálem složeným.

Přistoupíme k vyhledání korpusem třetího slovesa v konjunktivu předminulém a ve spojení se spojku, „se avesse preso“. Systém se nám postaral o vyhledání výsledku 6 výskytů tohoto výrazu. Opět si uvedeme příklady:

13. příklad:

„Ma anche **se avesse preso** l'aereo la sera prima, non poteva essere già sul posto a mezzogiorno del giorno successivo!“

Překlad: „I **kdyby**, dejme tomu, odletěl včera večer - nemohl být dnes před polednem na místě.“

14. příklad:

„" In quell'ora osservai Aragorn, e mi dissi che sarebbe potuto divenire un sovrano incredibilmente potente e terribile, con la forza di volontà che aveva in sé, **se avesse preso** lui l' Anello.“

Překlad: „ V tu chvíli jsem hleděl na Aragorna a myslel na to, jak veliký a strašný pán se z něho mohl stát při jeho síle a vůli, **kdyby si byl vzal** Prsten sám.““

Tyto dva příklady srozumitelně ukazují na nemožnost uskutečnění děje. V prvním z nich je nemožné, aby stihl být dotyčný člověk, o kterém věta vypovídá, na místě před polednem toho dne. V druhém případě se jedná o podmínku neuskutečnitelnou, která se nestala a ani nestane. Z věty je patrné, že ten, který vede přímou řeč, pouze přemýšlí nad tím, jaké by to bývalo bylo.

V korpusu je také možné vyhledávání naopak a tak se nyní podívejme na to, jaké výsledky nám korpus najde při zadání výrazu „kdyby byl“. Výskytů, které nám systém našel, je 330 a hned první z nich dále použijeme pro demonstraci věty podmínkové vyjádřené implicitně za použití participia. Následuje příklad:

15. příklad:

„**Kdyby byl** odkázán sám na sebe, nesestrojil by topinkovač.“

Překlad: „**Lasciato** a se stesso, non era in grado di fabbricare un tostapane .“

16. příklad:

„Předložím ti důkazy, které jsi měl předložit ty mně, **kdybys byl** inteligentní.“

Překlad: „Ti dirò gli argomenti che avresti dovuto usare, **se fossi stato** intelligente.“

Na tomto výskytu je patrné, že děj je neuskutečnitelný. Podmínka je tedy ireálná a tomu odpovídají i slovesné tvary italštiny.

17. příklad:

„ **Kdyby byl** dostal nadměrnou dávku heparinu, "prohlásila Vittoria," tak by se v těle příslušné důkazy našly.“

Překlad: „**Se il papa è morto** per un'overdose di eparina, dal cadavere si dovrebbe vedere.“

18. příklad:

„**Kdyby byl** zázračně nezmizel v ohnivém sloupu, byl by nyní uložen ve vatikánských sklepeních vedle ostatních papežů.“

Překlad: „**Se non fosse** miracolosamente asceso al cielo in una colonna di fuoco, a quest'ora rioserebbe nelle Grotte Vaticane insieme a tutti gli altri papi.“

Tyto poslední dva výskyty jsou příkladem třetího typu podmínkových souvětí, vyjadřují děj neuskutečnitelný v minulosti.

Porovnávání vyhledaných překladů, je lingvisticky velice zajímavé, avšak pro velké množství vyskytujících se příkladů zde nemůžeme uvést všechny.

Celá praktická část naší práce je založena na konfrontaci italštiny s češtinou a chce mít platnost pomocné a podpůrné složky při studiu italštiny.

Na tomto místě chceme vyjádřit doporučení těm, kteří se chtějí naučit cizí jazyk pokročile a korektně, aby se s korpusovými analýzami blíže obeznámili.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo podrobně popsat podmínková souvětí v italštině a češtině. V těchto kapitolách jsme se věnovali tvorbě, struktuře a typologii podmínek v obou jazycích tak, aby bylo srozumitelné jejich použití a konstruování, protože při studiu italského jazyka tvoří tyto syntaktické útvary poměrně složitou kapitolu, do které vstupují se svými specifiky slovesné způsoby, časy i časová souslednost.

V praktické části jsme porovnávali jazykové struktury obou řečí za pomoci paralelního korpusu InterCorp, který je pro takové práce, a nejen pro ně, velkou oporou. Při psaní práce bylo důležité zohlednit gramatiky italského i českého jazyka, které jsou k dispozici v seznamu odborné literatury. Velkou oporou pro práci byla kniha *Grammatica italiana* od Sylvy Hamplové (Praha, LEDA 2004), která je velmi dobrým zdrojem pro hlubší studium italského jazyka. Do práce byla zahrnuta i učebnice Aleny Bahníkové „Italština“ (Praha, LEDA 2008), která však není natolik rozsáhlá, aby mohla pojmut všechny formy použití podmínkových souvětí. Údaje o českém jazyce byly čerpány z knihy Jaroslava Bauera a Miroslava Grepla, „Skladba spisovné češtiny“ (Praha, Státní pedagogické nakladatelství 1972) a dále z díla dvojice M. Grepla – P. Karlíka, „Skladba češtiny“ (Olomouc, Votobia 1998).

Účelem druhé části bylo porovnání syntaktických struktur obou jazyků prostřednictvím korpusové analýzy v paralelním korpusu InterCorp. InterCorp je internetový program vyvinutý pro vyhledávání překladů a pro tvoření slovníků a jiných prací, které se zabývají jazykem. Umožňuje translaci z italštiny a i z dalších jazyků do češtiny a naopak. Tento elektronický nástroj jsme použili k porovnání jednotlivých typů podmínkových souvětí a jeho prostřednictvím jsme měli možnost sledovat obou směrné česko-italské překlady.

Pro precizní průzkum byla vybrána tři slovesa, která byla zadávána do vyhledávacího nástroje ve tvarech složených ze spojky *se* a slovesa *avere*, *andare* a *prendere*. Slovesné tvary byly konstruovány tak, aby odpovídaly k náležitým slovesným tvarům jednotlivých typů podmínek.

Věříme, že tato srovnání jsou vyčerpávající a vytváří plnohodnotný obraz o tom, jak jsou podmínková souvětí tvořena a následně používána. Tato práce dokládá, že vyjádření podmínek v italštině zpravidla odpovídá překladům do českých ekvivalentů. Vyskytly se však i případy tvoření syntakticko - sémantických struktur, které jsou používány méně, jako jsou například implicitní podmínkové věty.

Zkoumání překladů vedlejších vět bylo přínosné a instruktivní. Při vyhledávání interpretací vybraných tvarů sloves byl zjištěn četný výskyt jednotlivých slovesných forem. Pro jejich početnost se všechny nedaly do naší práce zahrnout. Jsme přesvědčeni, že tato práce přispěje k vyplnění oblasti dosud nemnoho popsané problematiky podmínkových souvětí a tím ke kvalitnějšímu studiu italského jazyka.

Riassunto

Lo scopo di questa tesi è stato quello di descrivere in dettaglio le frasi condizionali in italiano e in ceco. In questi capitoli, ci siamo concentrati sulla formazione, struttura e tipologia delle frasi condizionali in entrambe le lingue in modo da capire il loro uso e la costruzione, perché nello studio della lingua italiana l'unità sintattiche creano un capitolo piuttosto complicato in quale entra nel suo specifico dei loro modi verbali, dei tempi e la concordanza dei tempi.

Nella parte pratica, abbiamo confrontato la struttura linguistica in entrambe le lingue aiutandosi con il corpus parallelo InterCorp, che è per tali attività, ma non solo per queste, un grande sostegno. Durante la scrittura di tesi è stato importante prendere in considerazione la grammatica della lingua italiana e anche ceca. Le grammatiche sono disponibili nell'elenco delle singole pubblicazioni. Un ottimo sostegno per scrivere la tesi è stato il libro Grammatica Italiana di Sylva Hamplová (Praga, LEDA 2004), che è una buona fonte di informazioni per uno studio più approfondito della lingua italiana.

Nella tesi è stato incluso anche il libro di testo di Alena Bahníková "Italština" (Praga, LEDA 2008) che però non è abbastanza ampio per poter contenere tutte le forme d'uso delle frasi al condizionale. Informazioni sulla lingua ceca sono state tratte dal libro di Jaroslav Bauer e Miroslav Grepl, " Skladba spisovné češtiny " (Praga, Státní pedagogické nakladatelství 1972) e da opera di una coppia di scrittori M. Grepl – P.Karlík, " Skladba češtiny " (Olomouc, Votobia 1998) .

L'obiettivo della prima parte della tesi è stato quello di descrivere cosa significano le frasi condizionali cosa esprimono, come si formano e come si utilizzano principalmente in italiano ma anche in ceco. Sono stati descritti diversi tipi di condizionali e il loro significato logico perché durante la loro formazione deve essere preso in considerazione che tipo di frasi condizionali vogliamo esprimere. Per dimostrare i diversi tipi di frasi condizionali sono stati utilizzati esempi, che sono senza dubbio una parte molto importante del lavoro di tesi.

Lo scopo della seconda parte era di Confrontare le caratteristiche sintattiche delle due diverse lingue tramite l'analisi strumentale del corpus parallelo „InterCorp“. InterCorp è un programma online sviluppato per ricercare le traduzioni e per la creazione di dizionari e l'altre opere che si occupano della ricerca di lingua. Il programma consente la traduzione dall'italiano (e altre lingue) allo ceco e viceversa, Questo strumento elettronico è stato utilizzato per poter confrontare in modo appropriato i diversi tipi di

frasi condizionali, e tramite esso abbiamo avuto l'opportunità di vedere entrambe le traduzioni ceco-italiano.

Per precisa indagine sono stati selezionati tre verbi quali sono stati inseriti nel motore di ricerca in forme composte dalla congiunzione „se“ e dai verbi „avere“, „andare“ e „prendere“. Forme verbali sono stati progettati per soddisfare le forme verbali appartenenti a diversi tipi di condizioni. Le forme verbali sono state costruite in modo tale da abbinarle alle forme verbali appartenenti a diversi tipi di condizionali.

Crediamo che questi confronti siano esaustive e che avessero realizzato un quadro completo di modo in quale si formano le frasi condizionali e successivamente crediamo che sia stato spiegato come vengono utilizzate. Questa tesi dimostra che l'espressioni di frasi condizionali della lingua italiana di solito corrispondono con traduzioni e le equivalenti nella lingua ceca. Vi sono stati però casi come le formazioni di strutture sintattico - semantiche che vengono utilizzati meno, come per esempio le frasi condizionali con la forma implicita.

Esaminare le traduzioni delle clausole era utile ed istruttivo. Durante la ricerca d'interpretazioni delle forme selezionate dei verbi sono emersi numerose ricorrenze di forme verbali. Per tutta la loro ricchezza non si potevano includere nella tesi tutte.

Crediamo che questa tesi contribuisca a rendere il completamento complesso di questione delle frasi condizionali che descrive e quindi contribuisce lo studio della lingua italiana.

Seznam literatury, zdrojů

Literatura

- HAMPLOVÁ, S., Mluvnice Italštiny, Praha, Leda, 2004. ISBN 80-7335-041-6.
- BAHNÍKOVÁ, A., Italština, Praha, Leda, 2008. ISBN 978-80-7335-116-8.
- GREPL, M., KARLÍK, P., Skladba češtiny, Olomouc, Votobia, 1998. ISBN 80-7198-281-4.
- KLOSOVÁ, M., Praktická učebnice latiny pro studující historických oborů, I. díl, Praha, 2004. ISBN 80-7290-170-2.

Elektronické zdroje:

- Wordreference.com [online], copyright ©2013, vBulletin Solutions, cit. 5. 7. 2013.. Dostupný z WWW: <<http://forum.wordreference.com/showthread.php?t=1137401>>.
- STYLE.it SOCIAL [online], cit. 5. 7. 2013. Dostupný z WWW: <<http://www.cosacucino.it/oggi-preparo-commenti.php/act/show/page/5/query/id3f7d87118eb5c/ricetta.html>>.
- Korpus itWaC, M. Baroni, S. Bernardini, A. Ferraresi and E. Zanchetta, 2009, The WaCky Wide Web: A collection of Very Large Linguistically Processed Web-Crawled Corpora, Language Resources and Evaluation, cit. 7. 7. 2013. Dostupný z WWW: <<http://trac.sketchengine.co.uk/wiki/Corpora/ItWaC>>.
- Korpus La Repubblica [online], ©2004, SSLMIT (University of Bologna), cit. 8. 7. 2013. Dostupný z WWW: <<http://dev.sslmit.unibo.it/corpora/corpus.php?path=&name=Repubblica>>.
- Periodo ipotetico.doc [online], cit. 8. 7. 2013. Dostupný z WWW: <https://docs.google.com/document/d/1_igzCQYYsp9A-HoF4eezfJSEQAPOEQ9Gdxz7B8kpw10/edit?pli=1>.
- Věty podmínkové a přípustkové [online], cit. 9. 7. 2013. Dostupný z WWW: <<http://ktf.cuni.cz/~simandl/Syntax08/PodmPrip08.pdf>>.

- BŘEZINA, P., Přehled latinského souvětí [online], 2012, cit. 9. 7. 2013.
Dostupný z WWW:
< <http://www.volny.cz/petr-brezina/libelli/souveti.pdf>>.
- Český národní korpus – SYN2010[online], Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2010, cit. 9. 7. 2013. Dostupný z WWW:
<<http://www.korpus.cz>>.
- Český národní korpus – InterCorp, Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha, cit. 13. 7. 2013. Dostupný z WWW: <<http://www.korpus.cz/intercorp/>>.